

MOWA POŻEGNALNA

(Księga Powtórzonego Prawa)

Okoliczności wygłoszenia ostatnich słów Mojżesza

Izraelici znajdują się na pustyni leżącej na nizinie o nazwie Araba, po wschodniej stronie Jordanu, w Moabie. Zbliży się dzień przekroczenia rzeki Jordan i wejścia do Kanaanu. Mojżesz, który został wybrany przez Boga na przewodnika izraelitów, otrzymuje Boże objawienie, dzięki któremu wie, że nie wejdzie do ziemi obiecanej. Mojżesz, który od momentu wyjścia z Egiptu pokornie realizował Bożą wolę, musi pogodzić się z bliskością chwili własnej śmierci. Jednak wyjątkowa więź łącząca go z Bogiem pozwala mu spokojnie przyjąć zrządzenie Bożej opatrności. Mojżesz ogląda ziemię obiecaną ze szczytu góry Nebo i, choć zdaje sobie sprawę, że jego ziemską wędrówka dobiega kresu, to jest pewny, że inna wędrówka, zapoczątkowana przez izraelitów, będzie kontynuowana, bo idzie z nimi sam Bóg, który wypełni dane przodkom obietnice. Mojżesz przed śmiercią ustanawia swojego następcę – Jozuego, ale przede wszystkim wygłasza mowę pożegnalną, w której zostało zawarte wszystko to, co miało pomóc Izraelitom: tak po dotarciu do ziemi obiecanej, jak i w dalszych dziejach. Bóg przez Mojżesza przekazywał izraelitom prawo, dzięki któremu mogli jak najlepiej zorganizować życie całej swojej społeczności. Izrael, który wyzwolił się z niewoli egipskiej, otrzymał od boga swoją jedyną i niepowtarzalną tożsamość - stał się narodem przez boga wybranym. Mojżesz posiadał głęboką świadomość, jak wielkim skarbem było dane Izraelitom przez Boga prawo. Takiego prawa nie posiadał żaden inny naród. Dlatego ten wielki przywódca i prorok przed swoją śmiercią, niejako w swoim testamencie, przypomina to prawo Izraelowi, który powinien je znać i przestrzegać. To jest zasadnicza treść ostatniej części Pięcioksięgu, którą jest Księga Powtórzonego Prawa.

Historia powstania Księgi Powtórzonego Prawa

Hebrajska nazwa tej księgi – Debarim -pochodzi od wyrazów, którymi się zaczyna, czyli: „oto słowa”. nasz przekład pochodzi od greckiej nazwy „Deuteronomion”, co oznacza „drugie prawo” lub „powtórzone prawo”. Skoro wiemy już, że księga Powtórzonego Prawa została zredagowana formie długiej mowy pożegnalnej Mojżesza, który na równinie Moabu powtarza prawa otrzymane od Boga na Górze Horeb, bo tak w tej księdze nazywana jest góra Synaj, to trzeba przyznać, że polski tytuł dobrze oddaje treść tej księgi. Warto w tym miejscu dodać, że Mojżesz nie tylko powtarza Izraelitom otrzymane od Boga prawa, ale również je wyjaśnia. Księga Powtórzonego Prawa zawiera w pewnym sensie pierwszy komentarz do tych praw, dokonany przez godnego zaufania i najbardziej kompetentnego komentatora, samego Mojżesza. Wiemy już, że powstanie całego Pięcioksięgu było procesem długotrwałym i złożonym, w którym uczestniczyło wielu autorów i redaktorów korzystających z różnych tradycji ustnych i spisanych.

Sama Księga Powtórzonego Prawa, nie zdradza kto jest jej autorem. Z pewnością wiele zawartych w niej myśli i nauk sięga czasów Mojżesza. Trzeba jednak pamiętać, że obecny kształt księgi tworzył się w ciągu kilku wieków, dlatego odtworzenie okoliczności związanych z powstaniem księgi może być tylko przybliżone. Istnieje niemalże powszechna zgoda, że historia powstania Księgi Powtórzonego Prawa jest związana z odnalezieniem około 622 r. przed Chrystusem, podczas remontu świątyni, księgi prawa. Odnaleziona wówczas księga skłoniła młodego króla judzkiego Jozjasza do przeprowadzenia reformy religijnej w społeczeństwie izraelskim. Prawdopodobnie Księga Powtórzonego Prawa, a przynajmniej jej zasadnicza część, powstała w Królestwie Północnym, czyli w Izraelu, w VIII w. przed Chrystusem. Po upadku tego Królestwa w 722 r. przed Chrystusem została przewieziona na południe, do Jerozolimy i tam zredagowana. Na redakcję księgi miała wpływ reforma innego pobożnego króla Ezechiasza. Jednak syn Ezechiasza, król Manasses, władca bezbożny i propagator pogaństwa, nie szanował i nie przestrzegał Bożych nakazów, dlatego księga prawa została ukryta, aż do momentu odnalezienia jej przez wspomnianego króla Jozjasza, który zainspirowany jej treściami postanowił uporządkować życie religijne w swoim królestwie.

Centralne orędzie Księgi Powtórzonego Prawa i jej aktualność

Myśl religijna Księgi Powtórzonego Prawa jest bardzo bogata i przekazuje to, co najistotniejsze dla teologii Starego Testamentu. Księga przypomina Izraelitom, że jako Naród Wybrany powinni oddawać cześć tylko jednemu Bogu i kochać Go z całego serca. Tę postawę mają realizować w codziennym życiu, wypełniając gorliwie Bożą wolę, która została wyrażona w nakazach Prawa (Tory). Powinni również pamiętać, że Ziemia Obiecana jest Bożym darem dla nich, który można posiadać pod warunkiem pozostawania wiernym jednemu Bogu. Dzięki temu, że uznają Boga za jedynego swojego Pana, mogą stać się dla siebie siostrami i braćmi. To Bóg będzie również dla nich przykładem, jak traktować ludzi należących do grup społecznie upośledzonych (sieroty, wdowy i cudzoziemcy). Jak sami doświadczyli Bożej miłości i miłosierdzia, będąc w niewoli, tak teraz mają odwzajemnić to dobro wobec siebie i obcych. Również dla dzisiejszych chrześcijan Księga Powtórzonego Prawa jest ważna. Jak Mojżesz w swojej mowie pożegnalnej wzywał Izraelitów do poznawania Bożego prawa i życia zgodnego z nim, tak Kościół, posługując się tekstami Księgi Powtórzonego Prawa znajduje również zapowiedź pojawienia się proroka podobnego do Mojżesza (por. Pwt 15,18), co oznacza, że Bóg nigdy nie zostawi swojego ludu bez nauczycieli, którzy będą na nowo odczytywać słowa Mojżesza, wskazując właściwy sposób postępowania. Chrześcijanie uznali, że zapowiedź ta wypełniła się w osobie Jezusa Chrystusa, który jest ostatecznym Słowem Boga, skierowanym do każdego człowieka, mającym moc zbawić wszystkich ludzi. Księga Powtórzonego Prawa współczesnym chrześcijanom ulegającym ludzkim słabościom, którzy często w życiu ograniczają się do poszukiwania „tylko codziennego chleba”, przypomina, że właściwą drogę w życiu pozwala odnaleźć każde słowo, które pochodzi z ust Boga.